

Méhészeti Közlöny

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET SZAKKÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

A lap szellemi részét érdeklő közlemények a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendők:

Kolozsvár, Bástya-utca, 9. szám.
Reclamatik-, hirdetésekre vonatkozó megkeresések *Wieder* József főtitkárhoz intézendők (Hosszu-utca 22.), a pénzküldemények: *Biró* Gyula egyleti pénztárnokhoz intézendők Kolozsvárt (Trencsin-tér 13. szám).

Rendes tagok 2 frt (4 korona), körít tagok 1 frt (2 korona) tagsági díjért a „Méhészeti Közlöny“-t is kapják.

Hirdetés díja: garmond soronként 8 kr. (16 fillér). Egy egész oldal: 3 frt (6 korona). Fél oldal: 1 frt 50 kr. (3 korona). Egyleti tagok, éves és féléves hirdetőik 30% leengedésben részesülnek.

A kéziratokat nem adjuk vissza.

Meghívás közgyűlésre.

Az erdélyrészi méhészegylet 1897 január 31-n d. u. 3 órakor rendes közgyűlést tart az erdélyi gazdasági egyesület üléstermében (Belközép-utca gr. Mikó-ház), melyre a t. tagok tisztelettel meghívattak.

A közgyűlés tárgyai:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés a választmány évi munkásságáról.
3. Jelentés az 1896. évben tartott és az 1897. évben tartandó országos méhészeti kongresszusról.
4. Jelentés a Sötér Kálmán „Méh és Világa“ czimű munkája első kötete kiadásáról.
5. Pénztárnoki jelentés.
6. Pénztárvizsgáló bizottság jelentése.
8. Az 1897. évi költségvetés.
9. Az egylet alapszabályai némely intézkedésének megváltoztatása. (Ez a tárgy csak annyiban lesz a közgyűlés tárgya, és pedig tekintet nélkül a megjelenő tagok számára, a mennyiben a deczem-

ber 6-án e célból összehívott közgyűlés az alapszabályok 32. §-a értelmében, elegendő tag hiányában nem volna határozatképes.)

10. Indítványok.

11. Egyleti tisztviselők választása.

Br. Bánffy Ernő,
elnök.

Wieder József,
főtitkár.

Egyesületi élet.

Az erdélyrészi méhészegylet választmánya november 7-én rendes ülést tartott *Bodor* László elnöklete alatt.

Első tárgya volt alelnök előterjesztése arról, hogy *Vámosy* Mihályt, a magyar országos méhész-egyesület elnökét ő Felsége a *király*, a magyar méhészet terén szerzett érdemei méltó jutalmául, legmagasabb elismerésével tüntette ki. Kétszereten örvendetes mindnyájunkra nézve ez a kitüntetés, jegyzi meg az elnök, mert nemcsak a valódi érdem méltó jutalma, hanem dicsfényt sugároz magára a magyar méhészetre is.

A választmány egyhangulag hozzájárult elnök azon indítványához, hogy a kitüntetés alkalmából választmányunk is adjon kifejezést legőszintébb örömének.

Bemutatja ezután alelnök a szamosujvári méhészkör átiratát, melyben arról értesíti az egyesületet, hogy Szamosujvárt a méz-iparosok, szabad helyen, olyképen folytatják az üzemet, hogy a méhek hozzáférhetnek a mézes edényekhez és oly vandal módon pusztítják, hogy a méh-állomány e miatt nemcsak megfogyott, hanem sok család *tönkrement* és Szamosujvár virágzó méhészetét veszély fenyegeti.

Jelenti alelnök, hogy elnöki uton fölterjesztést intézett e tárgyban a belügyminiszterhez, kérve, hogy a méhészetet fenyegető veszély elhárítása céljából gyorsan intézkedjék. A felterjesztésre még válasz nem érkezett.

Turcsányi Gyula a «Méh és Világa» alap kezelője, bemutatja számadását, mely szerént az eddigi kiadások és bevételekből kitűnik, hogy a nyomdaköltségekből 2000 frt fedezettett hitel utján.

Három tagu bizottság küldetett ki a számadás megvizsgálására, utasítva a kiküldötteket, hogy a jövő választmányi ülésen adják be erre vonatkozó jelentésüket.

A pénztárnok jelentése szerint több méhészkör, a sürgetések dacára sem terjesztette be számadását, sőt olyan kör is van, a mely több év óta elhanyagolta ebbeli köteleességét.

Elhatározta a választmány, hogy még egy felszólítást intéz a körökhöz, s annak eredménytelensége esetén az alapszabályok értelmében eljár.

Ugyanezen a választmányi ülésen történt meg a kisorsolás is, minek eredményét lapunk más helyén közöljük.

November 28-án rendkívüli választmányi ülés tartatott, melynek egyetlen tárgya volt az alapszabályok némely cikkelyének megváltoztatása.

Alelnök bemutatta a bizottság részéről kidolgozott tervezetet.

E szerint az alapszabálynak az egyesület méhészközeire vonatkozó intézkedése annyiban megváltoztatandó volna, a mennyiben jövőre a méhészkörökbe belépett tagok a tagsági díjakat az *anyaegylet pénztárába fogják fizetni*, onnan nyugtáztatik; a ki január hóban nem tesz eleget fizetési kötelezettségének, az egyesületi szakközlönyhöz mindaddig igényt nem tarthat, míg esedékes tagdíját meg nem fizette; továbbá: a melyik körnél a *fizető* tagok száma 12-nél kevesebbre apadt, s a kör nem képes megfelelő módon szervezkedni, az anyaegylet feloszlatja. Végül megállapították, hogy tagdíj fizetés kedvezményt jövőre csak az alapszabályok értelmében alakult körök tagjainak fog adatni. Egyebekben a méhészkörök jogai a módosítással nem érintetnek.

Alelnök, a bizottság részéről ajánlott eme módosítások szükségességét tüzetesen indokolta, adatszerűleg kitüntette, hogy már évek óta a körök emésztik fel az egyesület jövedelmét; alig van három-négy tiszteletreméltó kivétel, a hol a lelkesedés nem lankad, a hol a körök elnöke és tisztviselői odaadással teljesítik hazafias kötelességüket, s a viszonyok javulása csak az alapszabályok megváltoztatása után remélhető. Az egyesület évről-évre csalódik költségvetési előirányzataiban, e miatt küzd az anyagi zavarokkal és megvan bénítva hivatása betöltésében. Legyen a jelszó: hogy ha kevesebben is leszünk, de a nemes ügynek csak igaz barátai seregjeljenek zászlónk körül!

A választmány egyhangulag elfogadta a módosításokat és ajánlani fogja a közgyűlésnek, hogy már 1897-től fogva léptettesék érvénybe.

A méhészeti szakoktatásról.

Magyarország méhészete fejlődése történetében egy kimagasló pont a magyar méhészek első kongresszusa, mely figyelmét erre a fontos kérdésre is kiterjesztette.

Ez a kongresszus nem terjeszkedett ugyan túl az irányelvek határain és a kérdés megoldásának módozatait a következő kongresszusra halasztotta el, de nyereségnek tartjuk már azt is, hogy elvégre a közfigyelem erre a fontos kérdésre tereltetett és a mai *tartthatatlan* állapot felett nyilvánult nagyon is helyes bírálatot azon a helyen is figyelemre méltatták, a honnan a további üdvös intézkedést várjuk.

A földmivelésügyi miniszter, kinek eddigi intézkedéseiből kétségtelenül kitűnik, hogy hazánk gazdasági fejlődését minden irányban igyekszik előmozdítani, ezen a kongresszuson szavakban is kifejtette, hogy hazánk gazdasági fejlődésénél a méhészetet fontosnak tartja s ebben az irányban társadalmi úton kifejtett tevékenységhez az állam fokozott mérvben hozzájárulását ígérte.

Olyan helyről hangzottak el e lelkesítő szavak, a honnan bizton remélhetjük, hogy immár nemsokára ténnyé fognak válni.

Tagadhatatlan, hogy az utóbbi tizenöt év alatt a kormány is hozott áldozatot a méhészet fejlesztése érdekében.

A vándortanítói intézmény volt az első lépés, melyben ezelőtt másfél évtizeddel a méhészeti szakoktatás szükségessége kormányi intézményben is kifejezést nyert.

Az eredmény azonban csakhamar bebizonyította, hogy ez az intézmény, úgy a mint létesített, egymagára nem vezet célhoz.

A vándortanítói intézménynek a gyakorlati oktatás a feladata. Avagy képzelhetjük-e, hogy az a tanító, a ki a vándorbotot a kezébe veszi s a ki egy évben községeinek egy hatvanadrészét se utazhatja be s egyes községekben évente egyetlen látogatással be kell érnie, még elméleti oktatást is adhat a gyakorló méhészeknek?

A tanítóképezdékben a törvényben különben elrendelt méhé-

szeti oktatás általában *elhanyagoltatott*. Ritka kivétel volt, a hol oly egyén adta elő a méhészetet, a ki értett hozzá és még ritkább az olyan tanítóképezde, a hol minta-méhest állítottak volna föl. Az illető »szaktanító« nem is sokat törődött a gyakorlati oktatás lehetősége elérésével; mert maga sem értett hozzá. Ott van például a *kolozsvári* tanítóképezde, a hol felállították ugyan a »minta-méhes«-t és azután a VI. kerület vándortanítója vándorolt át minden évben egyszer-kétszer, hogy oktatást adjon a gyakorlati méhészetből

Innen van, hogy évről-évre százával mennek ki a tanítók a vidékre, de a méhészet iránt sem kedvet, sem megfelelő jártasságot nem visznek magokkal. Nem áll másképen a földmives-iskolákból, gazdasági intézetekből kikerült fiataloknál sem, mint megjegyzi helyesen »Arat« a »M. Közlöny« októberi számában.

Rendezni kell tehát a méhészeti szakoktatás ügyét.

A méhészeti szakoktatás terén eddig végzettek csak fél munka. Ez az oka legfőképp, hogy daczára a társadalmi úton kifejtett buzgó tevékenységnek, ezen a téren a gazdasági előnyöket mindeddig nem sikerült oly arányban kihasználni, mint lehetett és kellett volna.

A kilátásba helyezett reformokat az alapozásnál kell kezdeni.

A vándortanítói intézményt, mely a kontinens más államaiban is megvan és megfelelő szervezés mellett jónak bizonyult; *fenntartandónak* véljük; de olyképen, hogy a vándortanító a méhészetet ne csak gyakorlatilag, hanem elméletileg is tanítsa. Ehez képest, a tanítóképezdek, földmives-iskolák, és más hason czélú intézetekhez rendszeresítendő egy-egy olyan szakember, ki a tanítást nem csak az intézeten belől végezné, hanem egyszersmint vándortanító is volna. A méhészeti szakoktatás olyan egyénekre bízandó, a kik arra *minden tekintetben megfelelő minősültséggel bírnak*, de másfelől legyenek épen olyan állami tisztviselők, minők az intézetnél alkalmazott többi tanítók, tanárok. A mostani állapot tarthatatlan. Az lehetetlen, hogy legyenek az államnak rendszeren fizetett közegei, a kik nyugdíj, vagy végkielégítés tekintetében ne élvezzék azokat az előnyöket, melyeket az állam más alkalmazottjainak nyújt. Ez nemcsak igazságtalan, hanem megalázó és semmiesetre sem fokozza a munkakedvet.

Feltétlenül kívánatos, hogy a méhészet *köteles tantárgy* legyen és az illető szaktanító a szigorlatokon való *minősítés* tekintetében is a többi tanítókkal (tanárokkal) egyforma jogokat gyakoroljon.

A sikeres tanítás céljából minden tanítóképző és földmivesiskola székhelyén, állami költségen, minta méhes állítandó fel, a mely ne csak arra legyen hivatva, hogy a tanulók ott a gyakorlati ismereteket is megszerezhessék, hanem, a jobb tanulók, onnan jutalomképen elláttatnának a szaporulatból méhcsaláddal, esetleg a legszükségesebb méhészeti eszközökkel, mely csekély áldozatnak megvolna az az üdvös eredménye, hogy az intézetből távozó tanuló igyekezete árán szerezné meg a további méhészkedésre a legszükségesebb eszközöket, de másfelől nemcsak buzdítólag hatna másokra, hanem a minta-méhes produkív képességét is fokozná.

Természetes, hogy ez az intézmény, ebben a formában, a mai vándortanítók létszámát sokszorosán emelné s így avval az ellenvetéssel is számolnunk kell, hogy a méhészeti szakoktatás helyes irányba terelése az államnak nagy áldozatába kerülne.

Ennél a kérdésnél először is fontolóra kell venni, hogy a mai vándortanítói létszám amugy sem elégséges. Hat vándortanítói kerület igen kevés. A kimutatásokból kitűnik, hogy egyetlen kerület sincs, melynek vándortanítója másfél évtized óta képes lett volna minden községébe bár egy órára is ellátogatni. Legtöbb vándortanító felét se ösmeri községeinek. Ha tehát hat kerület helyett 12 kerületre osszuk fel az országot, még akkor is aligha elég lesz egy évtized, hogy a vándortanító minden községében teljesítse feladatát, bárcsak ugy, mint most teljesítik.

A méhészeti szakoktatást említett intézetekbe amugy is be kell vezetni. E nélkül helyes reform nem is képzelhető. A tulajdonképeni költség-többlet tehát csak az *úti számlák* czimén származhatik. De ez a költség-többlet sokszorosán visszafog térülni indirect uton, a gazdasági termelés s így az adófizető képesség fokozásával.

A mostani rendszernek nemcsak az a hibája, hogy ezen az úton nem lehet a méhészetet terjesztetni, a helyes irányt megösmertetni a köznéppel is, hanem nem képezhetünk olyan méhészeket, a kik a birtokosok szolgálatába állva, megkönnyisék a nagybani termelést, míg a méhészet rendszeres oktatása mellett ezen a bajon is segítve lesz, minek gazdasági előnyeit lehetetlen elvitatni s mindemellett még képezni fogunk szakerőket, a kik majd a méhészeti oktatás ügyét lesznek hivatva tovább fejleszteni. Ilyen szakerőkben ma szánalomra méltó módon szükölködünk, ugy, hogy valóban gon-

dot adna, hogy az előadottak értelmében, ma hogyan tudánk, szakerők hiányában, a reformot keresztülvinni.

A kongresszuson folyt eszmecserére reflektálva, még egy kérdésre kell feleletet adnunk. Arra, hogy az intézeti szakoktatás és a vándortanítói teendők egy személyben egyesíthetők-e?

Erre a kérdésre határozottan *igennel* kell felelnünk.

Semmi nehézségbe sem ütközik, a munkának olyképen való beosztása, hogy az intézetben belül is megfelelhessen hivatásának a szaktanár, és végezhesse teendőit a vidéken is.

Novembertől márczius végéig szakadatlanul folyhat az intézetben az elméleti oktatás s ez idő alatt oktatást nyerhetnek a kaptárkészítés, felszerelés és a méhészeti iparba vágó tudnivalókból. Apriltól-novemberig, *megfelelő beosztással*, havonként 15 nap volna eltöltendő vándortanítói teendőkkel, 15 nap pedig az intézetben, gyakorlati oktatással.

Meg vagyunk győződve arról, hogy a méhészeti szakoktatás helyes reformja csak a *rendszeres* szakoktatással és a vándortanítói intézmény kiterjesztésével vihető célszerűen keresztül és hogy erre a célra hozandó anyagi áldozat gazdagon gyümölcsöző befektetés lesz, melyért áldani fogják az utódok a bölcs intézőket.

Dr. Ribáry F. J.

A munkások halála.¹

A mily meglepő a méhek gyors szaporodása és fejlődése, ép oly megdöbbentő nagy halandóságuk és roppant pusztulásuk; a szaporodás és fogyatkozás helyes arányban állanak egymással, úgy tartván fenn az egyensúlyt, hogy se túl ne szaporodjanak, se ki ne pusztuljanak a méhek.

A munkások halála — bár naponta ezekben számítva történik — semmi feltűnő jelenségekkel nem jár; legnagyobb részüket a szabadban éri a halál, a szó szoros értelmében eltűnedeznek;

¹ Nagy nevű méhészeti írónk: *Sötér Kálmán* „Méh és Világa“ című eddig páratlanul álló nagy munkája első kötete második részéből adjuk e részt mutatványul. Ebből is meggyőződést meríthetnek a gyakorlati méhészek, hogy a tudós szerző, ki egyszersmind az ország egyik legkitűnőbb praktikus méhésze, az elméleti rész megírásánál is szem előtt tartotta, hogy a gyakorlati méhészeknek is megmutassa a vezér fonalat, melyet a méhészkedésnél követni kell. Szerk.

valamint azonban az emberi társadalomra sem közömbös a munkás kezek fogyatkozása: úgy a méhek is következményeikben súlyosan érzik az egyesek halálával szenvedett veszteségeket.

A legnépesebb, 30–35.000 főből álló rajok a megtelepedés harmadik hetében — mielőtt fiatal méhek keltek volna bennök — igen gyengén röpködnek s ha a kaptárba tekintünk, alig látjuk ott a beszállásolt méhek $\frac{1}{3}$ -át; 18–20 nap alatt tehát 20–24.000 méh veszett el csak egyetlen családból.²

Hová lettek? Ki tudna róluk beszámolni, hisz számbavehetetlen veszélyek fenyegetik őket; nyílt téren és minden zugban ellenségek leselkednek utánuk, elfogják rovarokra vadászó madarak röpködés közben; gólyák, seregélyek, békák, gyíkok, szitakötők, midőn nem sejtve a veszélyt, szorgalmasan gyűjtögetnek a virágokon; pókok hálóikba kerítik; szél, csó leveri, eláztatja,³ s ha idegen kaptárba tévednek, ott is a halál fiai; kárt tesz bennök a hőség, megöli a hideg, elpusztítja a víz; még saját otthonukban sem biztos az életük; számtalan bajjal és betegséggel kellett megküzdeniök; az ember pedig, a ki gondviselésükre volna hivatva, sokszor éppen legtöbb kárt tesz bennök; bizonyos csak az, hogy legnagyobb részük erőszakos halált szenved és hogy pusztulásuk annál nagyobb, minél szorgalmasabban munkálkodnak.

P. Sourbe a népesebb kaptárakból egy nyári napon elveszett munkások számát 3–400-ra teszi,⁴ a mi azonban, ha ugyan nem minimum, legfőlebb csak átlag és messze áll attól, a mennyire a pusztulás rughat; vannak oly végzetes napok, hogy a gyűjtő méheknek 30 sőt 40%-a is elvesz, úgy, hogy a kaptárak feltűnően elnéptelenednek.⁵

Hogy pedig mennyire rughat egész nyáron át az elpusztult méhek száma, az szinte hihetetlen.

² L. Ehrenfels Die Bzucht 1829. 57 l., Stöhr Monatsblatt 1840. 203 l. és Berlepsch Die Biene III. 171 l.

³ Az eső által levert méhek azonban nem mindig vesznek el, mert ha rövidesen naposra fordul az idő, megszáradnak és hazatérnek, l. Wurster Vollst. Anleitung. etc. 1804. 17 l. f) alatt, sőt Uhle tapasztalta, hogy az eső által levert és másnap estig ázott méhek a harmadnapra bekövetkezett szép idővel jöttek haza, l. B. Z. 1871. 189 l.

⁴ Trairte theor. et pr. d. apicult. mob. Paris 1880. 38 l.

⁵ Dzierzon B. Z. 1885. 2–3 l.

Ha a legnépesebb kaptárt májusban meganyátlanítjuk — még ha fel sem prédálnák a rablók — augusztusban alig találunk benne egy maréknyi méhet⁶ és az idegen fajokkal tett kísérletek is arról tanuskodnak, hogy ha a méhek szaporodása beszünik, 3 hó alatt egy sem marad életben.

Köztudomásu, hogy a kaptárak — még ha nem is rajzottak volna — az évad záródásával alig valamivel népesebbek, mint annak megnyíltával voltak;⁷ a nyáron elpusztult méhek mennyisége tehát csaknem annyira rug, mint a szaporulat; minthogy pedig ez átlag 180.000 körül áll; ugyanennyire — vagy nem sokkal kevesebbre — tehető az évente elpusztult munkások száma is.⁸

Nem bizonyít ezek ellen az a köztudomásu dolog, hogy a házilag tenyésztett méhek, mint családok mégis szaporodtak, mert ennek oka a gondos ápoláson kívül az, hogy a családok megosz-lásával kedvezőbbek lesznek az arányok a szaporodás és fogyatkozás között.

Igy, a május-juniusi rajok épen a legnagyobb pusztulással járó tavaszi munkálatoktól fel lévén mentve, veszteségeik meg sem közelítik oly családokét, a melyek ebben az időszakban is saját ke-reseményükre voltak utalva; míg ellenkezőleg, 2 3 anya ugyan-annyi külön családban jóval többet szaporít, mint egy anya egy családban és végre különbséget tesz az is, hogy a rajok minden tekintetben nagyobb szorgalmat fejtenek ki, mint az áttelelt családok.

Az élelmi készletek kiegészítése nélkül azonban ritkán lehet a nyári szaporulatot föntartani s ha magukra volnának hagyva a méhek, a szaporulatnak fele sem érné meg a jövő tavaszt; sőt vannak oly rossz esztendők is, hogy az állomány a szaporulattal egyetemben — ha ugyan szaporodnak a méhek — tavaszig felére, harmadára vagy még kevesebbre olvad le⁹ és évek kellenek hozzá,

⁶ Hofmann Die Bzucht 1854. 31 l. és Berlepech Die Biene III. 172 l.

⁷ Ugyanigy Crist: Anweisung z. Bzucht 1809. 2 l. és Kontor J. A méhek-ről II. 72 l.

⁸ Hogy egész éven át sokkal több méh pusztul el, mint a mennyi életben marad, tudta már Swammerdam is, l. Bibel d. Nat 212 l.

⁹ L. Brüning B. Z. 1846. 51 l. Jähne ugyanott 55 l., valamint a szerkesztőség B. Z. 1847. 164 l., Göppel. mezőhegyesi ménésőrmesternek 125 anyakaptára és 130 rajából 1849-ről 1850. márczius 26-ig csak 80 kaptára maradt és a mint panszolja, még legalább 30 volt pusztulóban, l. B. Z. 1850. 50 l.

míg a létszám ismét oda emelkedik, a hol 5—6 év előtt állott.

Hitelesítik pedig mindezeket azoknak a tenyésztőknek tapasztalásai, a kik — mézre dolgozván — nem engedik rajzani a méheket, mert mesterséges szaporítás nélkül lehetetlen az állományt föntartaniok.¹⁰

Szóval: közel áll a valósághoz, hogy a méhek pusztulása a röpködés időszaka alatt csaknem annyira rug, mint a szaporodás¹¹ vagyis családonként átlag 180.000 munkásnak és illetve 26 kilogramm mézértéknek felel meg; ha tehát 1—2 méh nem is sokat nyomna a latban, már csak a nyári fogyatkozás is oly nagy, hogy azzal nemcsak a méheknek, hanem tenyésztőiknek is komolyan számolniok kell.

A tél — bár rendszerint kevesebb pusztítást tesz a méhekben — szintén kiveszi belőlük az adót: néha épen oly busásan, hogy a rá következő egész éven át nem bírják azt helyre pótolni; a mi azonban kevésbé érezhetővé teszi a téli veszteségeket az, hogy a méhek szervezete ugyszólván semmi elhasználásnak nincs kitéve s a melyek megériik, csaknem olyan ifjan érik meg a tavaszt, mint a betelelés alkalmával voltak. Ha a méhek szervezete télen is annyit szenvedne, mint nyáron, ugy tavasszal az előregedett méhek semmire sem mehetnének és méhészettről valószínűleg szó sem lehetne.

Daczára azonban e nagy pusztulásnak, még sem lehetetlen, hogy egyes méhek előregedvén, végelgyengülés következtében haljanak el.

Dr. Wolff szerint az előregedett méheknél is — épen ugy, mint más állatoknál — a szervezet bomlásának jelei kezdenek mutatkozni; a szagló érzék nyálkája mind szűkebben válik ki, míg végre egészen eltömpul a szaglás; a méreg és nyálmirigyekben kövesedések, elchitinesedések keletkeznek, a melyeknek következtében e szervek is felmondják a szolgálatot;¹² a szőrözet elvész, a szárnyak foszladoznak s a méhek minden nappal közelebb jutnak pályájuk végéhez.

A munkával azonban mindennek daczára fel nem hagynak;

¹⁰ L. Dzierzon Rationell Bzucht 1878 167 l.

¹¹ Ugyanugy, mint más állatoknál, l. dr. Dönhoff B. Z. 1881, 191—193. l.

¹² L. Das Riechorgan der Biene 167—169 l.

versenyt látogatják a fiatalokkal a virágos mezőket, míg rá kerül a sor az utolsó térésre, a melyből nincs visszatérés, mert mézzel gazdagon megrakodva, nem bírnak foszladozott szárnyaikra emelkedni,¹³ ott hullanak el, a hol a legkeményebb harcztot harcztolták a létért, nem a saját, hanem hazájuk létcért, mint a jó katonák; szemfedőjük a csillagos ég, az éji harmat beszenteli s a kelő nap már nem találja őket.

És valóban, ez a legszebb halál, a mi a méheket érheti; a melyek így el nem veszték, azoknak sorsa szánandóbb, mert a méhek nem adnak kegyelem-kenyeret a rokkantaknak, sőt még csak alamizsnát sem; a ki nem bír dolgozni, terhére van a társadalomnak, mely irgalom nélkül taszítja ki a nyomorékot; meg ne ítéljük a méheket, vagy nem teszik-e meg ezt gyakran az emberek is?

Különben az, hogy a tehetetleneket erővel kellessék a lakásból kitaszítani, a ritkább esetek közé tartozik, mert ha a méh halálát érzi, többnyire önként hagyja el a lakást és a szabad ég alá megy meghalni.¹⁴

A méhek halála is másképen áll be, mint a fejlődés magasabb fokán álló állatoké; ha a szervezetben erőszakos rombolások nem történnek, hanem például elfáznak, vagy friss levegőhöz nem juthatnak, halálukat rendszerint kábulathoz hasonló tehetetlen állapot előzi meg, a mitől azonban a valóságos halál még messze áll;¹⁵ dr. Ewans életre hozott oly méheket, a melyek 18 óráig,¹⁶ Uhle pedig, a melyek már 40 óráig feküdtek elkábulva a vízben;¹⁷ sőt Derhamnak sikerült olyanokat életrehozatala is, a melyek 24 óráig voltak légüres térben.¹⁸

Csak ha az elkábult méhek huzamosabb ideig nem térnek magukhoz, — a mi meleg helyen és egy kevés langyos mézzel be-

¹³ Már J. R. Schubart's Nützl u. gründl. Bbuch 1754. 69 l., Kaló P. A méhtartás m. 44 l., Fuckel B. Z. 1874. 119 l. és Dzierzon Bfreund 1854. 66 l.

¹⁴ L. Staudmeister: Bienenlehre 1798. 34 l. és Spitzner Korbbzucht III. Aufl. 229 l.

¹⁵ L. G. R. Treviranus Biologie Bd. V. 1818. 270–271 l.

¹⁶ Dr. Bevan Die Hgbiene etc 188 l.

¹⁷ L. B. Z. 1871. 189–190 l. Réaumur azonban már 21 óra mulva halva találta a vízbe merített méheket, l. Physik. oec. Gesch. d B, 254 l.

¹⁸ Physic. Theolog. Bd. I. C. 1.

permetezve, már néhány percz alatt is bekövetkezhetik, -- áll be a valóságos halál és pedig, ha csak meg nem fagytak a méhek, elékezés következtében.

Tekintélyes méhészeti írók állítják, hogy 48 órai kábulat után már nincs reménység a méheknek életrehozatalához;¹⁹ nekem azonban sikerült életre hoznom olyanokat is, a melyek 3 napnál tovább feküdtek kábulatban; ugy látszik tehát, hogy ez az idő is a viszonyokhoz képest változó.

A halál bekövetkeztével ugyanazt az alakot ölti magára a méh, melylyel bölcsejében fekvé, az átalakulás utolsó napjaiban birt; alteste összeesik, a szárnyak a testhez simulnak, a lábak felhúzódnak a torkashoz, a szíp pedig kinyulik és néha ágazatai is szétválnak, ugy, hogy a nyelv szabadon látszik;²⁰ ezekből ismerhetjük fel, hogy a méhek valóban halva vannak; különben, ha csak a feloszlás jelei nem mutatkoznak rajtuk vagy nincsenek összeszáradva, nem bizonyos, hogy meghaltak-e vagy csak el vannak kábulva a méhek.

Az ezredéves országos kiállításon a méhészeti csoportban kitüntetettek névsora.

Milleniumi nagy érem:

Adelmann Károly, tanító, Uj-Szt.-Anna. Rendkívüli haladásért. Bálint Sándor dr., Kolozsvár. Szakmájának magas színvonalra emeléseért. Imrey Ferencz, Jászberény. Rendkívüli haladásért. Komárom. megyei gazdasági egylet, méh. szakoszt., Komárom. Kovács Antal, Buziás. Közhasznu működésért. Kovács Ignác, tanító, Veszprém. Kühne Ferencz, Budapest. Versenyképességért. Liebner József, földbirtokos, Kakucs. Nagybani termelés, kivitelképességért. Nagy János, tanító, Pancsova. Rendkívüli haladásért. Pohánka Ödön, Csővár. Jeles gyűjteményeért. Tichy Miklós, Buda. Versenyképességért. Virág Ferencz, mézeskalácsos, Kolozsvár. Nagybani termelésért. Vámosy Mihály, Budapest. Nagybani termelésért.

¹⁹ Igy Reaumur Physic. oec. Gesch. d B. 365 l., Kaló P. A méhtartás m. 307 l. Dzierzon B. Z. 1856. 128 l. és Rationell Bzuch 1878. 257 l., Dr Hensen B Z. 1874. 164 l., Berlepsch Die Diene III. Aufl. 391 l. L. Huber Die neue nützl. Bzucht X. Aufl. 20 l. és Kwiatkowski B. Z. 1881. 130 l.

²⁰ L. Dr. Dönhoff B. Z. 1858. 170—171 l.

Kiállítási érem:

Aján Lukács, Szamos-Ujvár. Jó minőségért. Almássy Lajos, Pozsony. Jó minőségért. Balogh Gergely, Tompohol. Jó minőségért. Bábai József, Nagy-Szokol. Jó minőségért. Benke Ferencz, Budapest. Jó minőségért. Biled Antal, Temesvár. Jó minőségért. Bohma József, Fehérpatak. Jó minőségért. Id. Bösz József, tanító, Kis-Komlós. Jó minőségért. Csoór István és József, Pásztó. Jó minőségért. Czákó Sándor, asztalos, Nagy-Kéta. Jó minőségért. Damis József, Mengusz-falu. Jó minőségért. Dede Gábor és neje, Kaba, Hajdu-Magyar. Jó minőségért. Degenfeld Lajos grófné, Szirák. Jó minőségért. Demetrovits Mihály, Nemet-Bogsán. Jó minőségért. Diernstorfer Simon, Torbágy. Jó minőségért. Franzen Mihály, Zsombolya. Jó minőségért. Gébhard Imre, Kis-Harta. Jó minőségért. Gidófalvi József dr. és Horváth, Görgény-Szt. Mihály. Jó minőségért. Id. Gödri Ferencz, Sepsi-Szt.-György. Jó minőségért. Hellwig G., Petrozsény. Jó minőségért. Ipser Mátyás, Budapest. Jó minőségért. Jakabházy Béla, Káros. Jó minőségért. Jäger Pál, Felső-Galla. Jó minőségért. Kobek József, Bátorkeszi. Jó minőségért. Koczka József, Ráczekeve. Jó minőségért. Kolozsvári togház, Kolozsvár. Jó minőségért. Koncz András, Feketehegy. Jó minőségért. Kovácsi István, Vágkirályfa. Jó minőségért. Mádi Kovács Istvánné, Pusztá-Gyapju. Jó minőségért. Huszár Lajos, Pesterenád. Jó minőségért. Lakatos Károly, Komárom. Jó minőségért. Láng Laura, Kis-Harta. Jó minőségért. Lippai János, Csongrád. Jó minőségért. Micsik Lajos, mézeskalácsos, Budapest. Jó minőségért. Möszl Lajos, tanító, Kőszeg. Jó minőségért. Müller Frigyes Franzfeld. Jó minőségért. Neiszter György, tanító, Lugos. Jó minőségért. Nemes Sándor, Komárom. Jó minőségért. Niameszny Gyula dr., ügyvéd, Temesvár. Jó minőségért. Parthy Károly, Felcsuth. Jó minőségért. Prenoszyl László, Pozsony. Jó minőségért. Reiter Károly, Allibunár, Jó minőségért. Révész Menyhért, Fényes-Litke. Jó minőségért. Schmidt Ch., Brassó. Tartós és kitünő jó mézért. Schulcz Pál, termelő, Hont-Bessenyő. Sötér Kálmán, Inán. Közhasznu működésért. Szalay Ottó, Devecser. Szelle Kálmán, Lesencze-Tomaj. Jó minőségért. Szénássy Ferencz és társa. Veszprém. Szepesi méhészeti egyesület, Szepeshely. Közhasznu működésért. Szilágyi Rezső, Esztergom. Jó minőségért. Szvoboda János, Gödöllő. Jó minőségért. Tóth János, tanó, Jászberény. Jó mi-

nőségért. Töltényi Antal, Székesfehérvár. Jó minőségért. Turcsányi Gyula, Kolozsvár. Jó minőségért. Valló János, kántortanító, Liget-falu. Közhasznu működésért. Voith Gergely, Szamosujvár. Sok irányu termelés és gazdasági haladásért.

Elismerő oklevél:

Abend András, N.-Enyed. Kiépített mézharang. Alexa Tódorné, Szamos-Ujvár. Süteményekért. Adelman Ádám, Arad-Mácsa. Mézért. Ács János, M.-Bánhegyes. Mézért. Bánffy Ernő br., Kolozsvár. Bede Gábor, Kaba. Hatos kaptárért. Binder Iván, lapszerkesztő, Budapest. Bacskay Sámuel, Csap Mézpergetőért. Bodor Erzi, Kolozsvár. 5 üveg mézért. Beliczay Ignác, Czegléd. 2 egyes kaptárért. Balogh Gergelyné, Tompollák. Befőttért. Borszéky Sománé, Budapest. Méh-legelőnövényekért. Biró Sándor, Brassó. Pergetett és lépes mézért. Bartha József, M.-Bánhegyes. Mézért. Béres János, Vizslás. Mézért. Conrad és Wunsch, Budapest, Csoor István és József, Pásztó. Mézpergetőért. Csiky János, Korond. Mézért. Csiky János József, Kolozsvár. Mézért. Csupkay Ferencz, Abony. Mézért. Déák Geróné, Szászváros. 2 üveg mézért. Dömeky Róza, Páltalva. Lépes mézért. Décsy Nándor, Jászberény. Méz és mézborért. Erdélyrészi méhészegylet Kolozsvár. Fehér Mihály, Gyáros. Mézért. Fálits Ignác, Szolnok. Kaptárokért. Fálits Ignác, Budapest. Mézzel befőzöttékért. Gödri István, Stomfalu. Kaptárért. Galler Mihály, Szt.-Mogyorós (Borsod mellett). Id. Gödri Ferencz, Szep -Szt.-György. Mézért. Gönczy Mihály, Szamos Ujvár. Gyógyszermézért. Hajdu András, Nagylak, 2 drb egyes kaptárért. Hivel Pál, Perbete. 2 átmeneti kaptárért. Harmath Lajos, Egerbegy. Viaszért. Hirling József, Hatvan. Mézért. Kis János, H.-Szoboszló. Mézért. Ifj. Komenda István, Ajacz. Rajzokért. Korondi Méhészkör, Korond. Mézért. Kima János, K.-Sz.-Márton. Mézért. Keglevich István gr. gazdasága, Rákó. Klein Móriczné, Miskolcz. Kocsi Mayer Gyula, tanító, Ráczkeresztur. Kitter Ferencz, Kőszeg. Kaptárokért. Kis Vendel, M.-Bánhegyes. 10 üveg mézért. Kellner János, Nagy-Karneson. Pergetett és lépes mézért. Kunst Jakab, Detta. Mézért. László János, Eger. Mézért. Lukács Mihály, Búd-Szt.-Mihály. 2 magazin kaptárért. Lukácsi Zsigmond, Szamos-Ujvár. 4 üveg mézért. Lazarek Márton, Ó-Dögös. Pergetett méz és boxesért. Mauk Elek, Soroksár. Mézért.

Mousz Gyula, Ács. Méz és viaszért. Mészáros József, F.-Gyarmatha. Méz és terményeiért. Németszeghy Kálmán, Komárom. Kaptár vonalzóval. Nemes Sándor, Szend. 1 hatos duczért. Nagy György, Sepsi-Szt.-György. Mézért 14 üveg. Nagy Illuminat. Csalló-Szt.-Antal. Méhterményekért. Orendt Márton, Terego. 1 hármastárárt és mézért. Pendorfer Ede, Komárom. Viaszfőző és présért Paksy Károly, Böszörmény. Mézért. Paulovits Alajos, Perkáta. Mézért. Pap Ferencz, Aranyos-Torda. Mézért. Rónay Lajos, Szöllősgyörök. Saját méhészeti rajzáért. Szukup Lajos, Pelikánkert. Mézért. Szakot Albert, N.-Szeben. Mézért. Szentgyörgyi István, Kolozsvár. Szepesmegye, Szepesvár vidéke. Sváby Lajos dr., K.-Szent-Márton. Mézért. Szentgyörgyi István, Kolozsvár. Lépes mézért. Stauber Antal, Dunaföldvár. Lépes mézért. Szvoboda János, Gödöllő. Mézért. Turcsányi Gyula, Kolozsvár. 18 üveg mézért. Vas Imre, Békés. 1 drb. hármastárárt. Vágó Pál M., Bánhegyes. Mézért. Veres János, K.-Szt.-Márton. Mézért. Várady János, Abony. Mézért. Zechmeister Ernő, Pozsony. Mézért.

A tengeren túlról.

Folyó év október 7. és 8-án tartotta a hatalmas »Északamerikai méhészegyesület« (North American Bee-Keeper's Association) 27-ik évi gyűlését Lincolnban, Nebraska államban. A rendkívül népes gyűléseken délelőtt-délután 3–4 óra hosszat folynak a felolvasások, azonkívül még esténként is üléseznek és e mellett, mert »az idő pénz«, a gyűlés hivatalos kezdete előtt összegyűlt tagok fontosabb gyakorlati méhészeti kérdések fölött cserélik ki nézeteiket. Pl. mint lapunk más helyén közöltük, az idej mézhozamra és a mézszüret idejére vonatkozólag. Továbbá, hogy bizonyos növények méze a különböző államokban különböző színű, pl. a viola tricolor méze Iowa államban sokkal világosabb színű, mint Kausasban R. C. Aikin szerint. Észak-Amerikában a legvilágosabb színű mézet a Medicago sativa (luczerna) adja. Whitecomb szerint a viola tricolor mézének színe az évszaktól függ, melyben gyűjtetett és pedig a korai gyűjtés világosabb, a kései gyűjtés sötétebb színű. Nebraskában különben világosabb színű, mint az Egyesült Államok

más államaiban. Aikin Lovelandból Colo. jött Lincolnba. Pueblon és Kansason át s ezen útjában szerzett tapasztalatai megerősítik azt az állítását, hogy a *Medicago sativa* egyike a legjobb mézelő növényeknek. Az *Americ. Bee-Journal* hogy tudósításai teljesek legyenek, az összes működő tagok arczképét is hozza. Hogy pedig a komoly munkában mulatság is legyen, méhészköltőik és zeneszerzőik gondoskodtak méhészeti tárgyú versekről és zenedarabokról.

Mi itt a sok közül egy-egy általánosabb s minket is érdeklő tárgyú előadásból kívánunk mutatványt közölni.

Heater J. N. úrnő, egyik előkelősége az észak-amerikai méhészi-íróknak, »A méhészet multja és jövője« czimen tartott előadást.

Hogy a mézet már az ősi emberek is nagyra becsülték, tudjuk. De arról, hogyan méhészkedtek, nincs tudomásunk. Pl. a nemrég kiásott Pompeji-romjaiban találtak jól megmaradt, mézzel telt edényeket. Tehát a méz 1800 évvel ezelőtt valószínűleg nagyon fontos kereskedelmi tárgy volt. Elismeri (és ez nagy szerénység — egy északamerikaitól és hozzá méhésztől), hogy ők a méhészetet az óvilágtól tanulták, hanem csak épen megtanulták, de azonnal teljesen önállóan fejlesztették és fejlesztik tovább. 1848-ban vitték be a németek az olasz méhet Németországba, 1859-ben Angliába. Ugyanezen évben vitték be Amerikába is. És ezzel megkezdődött a legnagyobb mérvű kísérletezés minden irányban, mincképpen Észak-Amerika magas színvonalon álló méhészete és pedig úgy a gyakorlati, mint tudományos, elméleti része. A valóban tudományos méhészkedés alig 40—50 éves. És ezen rövid idő alatt a durva szalmakásban való méhészkedéstől milyen magasra jutottunk föl, de azért nem szabad megállani. Ne higyük, hogy a műméhészkedés befejezett, tökéletes mű.

Prof. Bessey E. Chas. A méhek és a növényeknek egymáshoz való viszonyáról értekezett s kifejtve a növények tulajdonságait a mézelés, a méhhez való alkalmazkodásukat, arra figyelmeztet, hogy ha a mézelő növények válogatásával akarjuk méhlegelőinket javítani, ilyen irányú kísérleteinknél tartsuk szem előtt a virágok színét és illatát, mert ez a két tulajdonság főleg az, mely a méheket a mézre vezeti. Továbbá legelőnyösebb a csöves virágu mézelő növények tenyésztése. Arra természetesen gondot kell fordítani a megválasztásnál, hogy a virág csöve ne legyen hosszabb a méh nyelvénél.

A csöves virág rendkívül nagy előnye abban van, hogy a fenekén levő nektárt a száraz meleg idők nem szikkasztják föl s így épen a legszűkebb időkben látják el a méheket mézzel. * *

Szemle.

□ *Hány munkás méhet kell az anya mellé utitársnak tenni, ha postán küldünk egy-egy anyát?* Erre a kérdésre a következőleg felel G. M. Doolittle, egyike a világ legnagyobb gyakorlati méhészeinek, aki mondhatni »gyárilag« üzi az anyanevelést. Észak-Amerikában az anyaméhekben igen nagy a szükséglet s ezért a kereslet is a méhészek között. Hiszen Langstroth a 70-es években ezeket szerzett rövid pár év alatt az anyaméh tenyésztésből.

A postára teendő anya mellé utitársul mellékelendő munkások száma mindig attól függ, hány napra terjed az utazás.

Nagy nehézséggel járt az anyaméhek postai szállítása ezelőtt, a míg rendes mézet kellett nekik utavalóul adni. Ugyannyira, hogy »ha még sokáig oly nagy lett volna a postán tönkre ment anyaméhek száma évente, mint 10 év előtt, már rég föl hagyott volna anyaméh elárusító üzletével.« Ma már azonban, hála a poralaku cukor-méz föltalálásának, mondhatni semmi veszteség sincs postai szállítás közben elpusztult anyaméhekben.

Ha körülbelül 3 napig tart a postai utazás, kis dobozban 8 méhvel küldi július és augusztusban, június és szeptemberben 11 méhvel, természetesen megfelelő mennyiségű czukormézet adván be nekik.

Ha nagyobb utra küldi, akkor júniusban és szeptemberben 14-20 munkást tesz egy-egy anyaméhhöz megfelelő nagyságu dobozba, hogy több táplálékot is tehessen be. Július és augusztusban 12-öt.

Ha pedig az említettnél a szezon korábbi, vagy későbbi szakában küld, akkor nagyobb dobozban 30-40 munkást tesz melléjük. (Americ. Bee-Journal 1896 No. 42.)

+ Az Americ. Bee-Journal főnnebb említett számában egy méhész a következő kérdést tette közzé: »Ha egy családból, a melynek ezen időben nincs anyaháza, az anyját elveszik s kényszerítik új anyát nevelni, hány nap telik el a régi anya kivételétől az új anyo petezésének kezdetéig?«

Nagyon sok válasz érkezett be, melyek közül a nevezetesebbeket közöljük, megjegyezvén, hogy az időtartamát 18 25 napra teszik a különböző válaszolók.

Chas. Dadant et Son: 18 24 nap.

G. M. Doolittle 20—25 nap.

Prof. A. J. Cook 19—20 nap, ha a bebábozódás normális.

Dr. C. C. Miller: Erős családban talán 18—20 nap, de anyanevelőben sokkal több.

J. E. Poud hatalmasan megrójjá a kérdezőt. »Ez a kérdező jól tenné, ha néhány méhészeti munkát végig tanulmányozna. Mert azokban olyan tényeket és elveket találna kellően kifejtve, amelyek rá nézve igen értékesek lehetnének. Pl. 16 nap a petétől a kifejlődésig, 4—10 a megtermékenyülésig és 2—6 nap a megtermékenyülés után a petezés megkezdéséig. Ez csak általában, mert a viszonyoknak megfelelően változik az időtartam. Semmi sem olyan hasznos kezdő méhészre nézve, mint a méhészet elemeinek tanulmányozása, a mik nélkül mindig a sötétben tapogatódzik.«

Többféle bizonytalan körülmény van, amit az ilyen kérdésekre adandó feleletnél figyelembe kell venni. 16 nap szükséges az anyaméhnek a petéből a teljes kifejlődésig

3 nap kell, míg a petéből az álcza kikél. Most ha a méhek 2 napos álczát választanak anyaméh-nevelésre, a 16 napból 5 már elhasználtatott a tulajdonképeni kezdettől számítva s az új anya a régi elvétele után a 11-ik napra rág ki. 7 nap kell az érésre (a megtermékenyülésre) és további 3 nap a petezés megkezdéséig. Mondhatjuk tehát átlag 18 24 nap.

= A. de'Rauschenfels a milánói Apicoltoreban panaszkodik, hogy ez az év átlag nagyon rossz volt. Nagyon jól kezdődött, de az egész nyár esős volt, úgy, hogy ennek következtében a mézhozam legnagyobb része a betelelésre kell. Sőt sok helyütt az ősszel még a mindennapi eldelőket sem tudták megkeresni szegény méhecskék. (L'Apicoltore, 1896. No. 10.)

× A madarak a munkás méhek hulláit megvetik, míg a herékét mohón falják föl. Több rovaréő madarat figyeltem meg, melyek társason látogatnak el méhesemhez, de mindig csak a heréket fogdosták el. Nálunk egész éven át bőven van here. (A. Michaud, Argentina-köztársaság. L'Apiculteur, 1896. No. 11.)

□ *Kísérletek a méhek ösztönét illetőleg.* Vajjon a fiatal méhek olyan kész tulajdonságokkal, képességekkel bujnak-e ki a petéből, a milyennel az idősek vannak fölruházva? Vajjon a sejtépítés művészetét gyakorlat után tanulják-e meg, vagy velök születik. Erre a két kérdésre igyekezett kísérleteiből feleletet nyerni Gregoire Kojevnikov, moszkvai méhész.

Kikeléshez közel álló fiasítással telt lépeket tett egy üres kaptárba, szobájában, közel az ablakhoz. Ebben a kaptárban egyetlen öreg méh sem volt. Egyik kereten volt két befödött s egy még nyitott anyabölcső. A lépekben elegendő méz és himpor volt. Néhány nap múlva a frissen kibujt, tehát minden tapasztalat és tanítás nélkül szükkölködő méhek egészen szabályszerűen fedték be a nyitott sejtett. Kevés idő múlva egyik anya kikelt. Nemsokára a másik anyabölcsőt kilyukasztották a méhek s ezért Kajejnikov ur lerombolta. Másnapra kelve, a méhek lerombolták a 3-ik anyabölcsőt. Mikor a fiatal méhek kezdettek kiröpülni egy egészen friss, tiszta keretet, a viasz minden nyoma nélkül adott be nekik. A méhek azonnal egy kicsi, *teljesen szabályos* lépet építettek bele. A tudatlan méhek építette sejték idealisan szabályosak voltak. (Szinte azt mondhatnók, hogy a méhek is »Schwindli«-re használják a tanulmányukat, mert a »kitanított« méhek nem építnek oly szép szabályosan. Ref.) Itt tehát szó sem lehet tanítás és tanulásról, fokozatos haladásról. Megjegyzendő, hogy a szabálytalan építés sokkal jobban van elterjedve, amint azt rendszeren hiszik. (L'Apiculteur. 1896. No. 11.)

* * *Növény a méhek ellensége.* Szegény kis méhikék, ott, a hol aránytalanul gazdagon mézelő virány tenné gondtalaná életöket (és kényelmessé a méhészt), mindenféle veszedelem tör rájuk. Észak-Amerikában a fiasítás-rothadás, a penész (mely a fiasítást pusztítja), a hűdöttség fenyegeti őket otthon, künt a mezőn, a virágokon nemcsak pókok, de főleg rabló poloskák lesnek rájuk. Dél-Amerikában, hol egész éven át gyűjtenek, gyíkok, poloskák stb. pusztítják őket nagy mérvben.

Most nem rég C. Caurneille arra a kellemetlen felfedezésre jutott, hogy Braziliában van egy növény, mely a méheket nagy mennyiségben fogdossa el: az Arauja albens. A toulouse-i növénykertben észlelte e növény nagy mérvben káros működését. Jó mé-

zelő lévén, a méhek sűrűn látogatják, de a melyik bele dugta fejét a virágba, az biztosan fogva maradt, ott pusztult el nyomorultul. Ha sikerült is egycseknek elmenekülni, otthon rendesen elpusztultak. Azt tapasztalták ugyanis, hogy a virág maghona, a méh nyelvéét, ha hozzá ér, oly erővel ragadja meg — úgy látszik, valami igen erős ragadós váladék segítségével — hogy az elszabaduló méheknek rendesen oda szakad a nyelve hegye. Így természetesen otthon pusztult el halálos sebében, (L'Apiculteur 1896. No. 11.)

† Az észak-amerikai méhészek október 7- és 8-án tartották ez évi kongresszusokat Lincolban, Nebr. Elméleti témák lehetőleg nem kerültek tárgyalás alá, hanem csaknem kizárólag gyakorlatiak: a méhek itatása, áttelelés, keretes és pergetett méz termelése, a méhlegelők javítása, mézelő növények stb. Az idei mézszüret milyenségét jellemző néhány adatot jegyzünk ide: Egy Delong nevű méhész minden két családtól 300—450 font mézet pergetett. A méz-szüretet július 25-én kezdette Nuckolls városban, Nebr. Fontját a méznek 8 centért adja el. Lang ur egy rokona Ontario-ban egy családtól kapott 400 font pergetett mézet. Az ő átlaga családonként 100 font keretes, vagyis 75 font pergetett méz. Az ő rokona 40 családdal 600 font mézet szüretelt. Dr. Miller 20 családtól 600 font keretes mézet kapott.

J. C. Knoll, Kearneyből, Nebr. rossz évnék tartja magára nézve ezt az évet, mert 16 család után csak 100 font pergetett méze van. Egy szomszédjának eladott egy családot s az attól az egy családtól 240 font mézet kapott.

Méz- és viasz-árak.

Budapest. 1896. nov. 22. és 29. Nincs forgalom.

Franziaország. Méz. Az őszi hosszas esőzésekkel köszöntött be. A vásár mindennek daczára elég élénk. Legfinomabb 120—125 frank, szép fehér 85—90 fr. Bretagnei 75—80 fr. Landes-i 65 fr. 100 kilónként. Havre-ban: Chilii méz 60—75 fr. 100 kgr. Keretes méz 2 fr. 25 centime—2 fr. 50 c. kgr.-ként.

Viasz. Nagyon lanya forgalom. 320—340 fr. 100 kg.-ként. Marseille-ben a viasz piaci helyzete javul. A kereslet növekedő, az árak szilárdak.

Algirai: 320—330 fr., syriai 335 fr., caramaniai 345—354 fr.,

maroccoi 330—340 fr., mozambiquei 340 fr., adeni 325 fr., ausztraliai 345 fr. 100 kgr.-ként helyben.

Havre-ban: algíriai 320 fr., chíliai 330 fr., haítii 320 fr., santadomingói 320 fr. — Japáni fehér növényi viasz 125 fr. Bordeauxban a sárga belföldi viaszok származási helyök szerint 300—360 fr. 100 kg.-ként. (L'Apiculteur. 1896. nov. 11.)

Amerika.

Chicago Ill. oct. 20. Első minőségű, fehér, keretes méz 12 13 cent, kevésbé tökéletes 11—12, első minőségű, de mézszínű 10 cent, kevésbé tökéletes 9 cent, sötét színű 7—9 cent. Pergetett méz. Fehér 5—7 cent, mézszínű 5 6 cent, sötét 4 $\frac{1}{2}$ —5 cent. Méhviasz 25 cent fontonként.

New-York. N.-Y. oct. 9. Első minőségű, fehér keretes méz 12—13 cent, a kevésbé tökéletesek 10—11 cent. Pohánka (tárka) méz 8—9 cent. A pergetett méz keresett, változatlan árák mellett. Méhviasz kereslete javult. 24—25 cent.

San-Francisco. Calif. oct. 21. Keretes méz, fehér 10 cent, mézszínű 7 $\frac{1}{2}$ —9 cent. Fehér, pergetett méz 5—5 $\frac{1}{2}$, világos mézszínű 4 $\frac{1}{2}$ —5 cent, mézszínű, kristályodott 3 $\frac{3}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$ cent. Méhviasz 24—27 cent. (Americ. Bee-Journ-l. No. 45.)

Olaszország. Október. Még nem ismeretesek az idej eredmények határozottan, mert az utóbbi hetekben folyton tartott kedvezőtlen időjárás nagyban hátráltatta a méhészek munkáját. Átlag azonban az eddigiek után ítélve, ez az év elég jónak mondható.

Tiszta, pergetett méz 85—90 lira mázsánként. A csurgatott és sajtolt mér 65—70 lira mázsánként, 10 / tisztátalanságot tételezve föl. — A viasz 3—350 kgr.-ként minőség és tisztaság szerint. (L'Apicoltore, Milano. 1896. október.)

A vándortanítók kimutatása.

Bégaszentgyörgy, nov. 16.

T Szerkesztő ur! »Az I-ső méhészeti vándortanítói kerület méhészetének 1896. évi állapotáról megjelent »*Kimutatást*« mai napon töltöttem ki. (Jegyző urunk minden évben nekem szokta azt kitöltés végett átadni.)

Ki lett mutatva a 4-ik pontban, miszerint községünkben 307 méhcsalád lett kitelelve.

Az 5-ik pontban pedig, hogy 439 beteleltetett.

A 6-ik pontban, hogy 307 kitelelt anyacsalád után számítva, egy-egy méhcsalád 15 1/2 kg. gyűjtött. Megjegyzés: Igen hiányos a 6-ik pontbani kérdés. Mivel lehet az átlagot számítani: a) a kitelelt anyacsaládok, b) anyacsaládok, műrajok és természetes rajok után, vagy c) a betelelt családok után. Ajánlottam határozottan kijelenteni, hogy az anyacsaládok után számítassék az általános mennyiség, mit egy-egy család gyűjtött. Példa: Valakinek van 50 kitelelt családja. Ebből készít 25 műrajt és lesz még 25 természetes raja. Méze pedig lett 1000 kg. Esctleg betelelt 70 családot. Most anyacsaládok után számítva az átlagot, nyert családonként 20 kg. A nyáron volt 100 család után számítva csak 10 kg. és a betelelt 70 család után számítva, 14 kg. Most ki miképen fogja fel a 6-ik pontban foglalt kérdést?

Kimutattam továbbá, hogy községünkben fentemlített méhcsaládok után 15 méhész 4740 kg. mézet nyert. De megjegyeztem, hogy ezen 7-ik pont alatt kimutatott méz mennyiség, valamint a 8-ik pontban kimutatott összegből legalább is 1/11, része etetésre levonandó legyen.

A 9-ik és 10-ik pontban ezen megjegyzést tettem: »A termelt viasz nem mutatható mint haszon, mivel soha sincs annyi, mennyi szükséges műsejtekre. *A műméhészettel tehát viaszból nincs jövedelem vagy haszon.*

Jegyzetben kértem a méhészeti felügyelő urat, ha kívánja, hogy a 7., 8., 9. és 10-ik pontokban mindig a mult években ki mutatott adatokat ismételve kimutassuk, úgy küldjön minden községnek 2—2 nyomtatványt, hogy egy példány a községben maradjon.

Általában csudálom, hogy a méhészeti vándortanítói kimutatás e régi alakban megmarad és kívánám, ha a vándortanítók és felügyelők nem tudnak czélszerűbb kérdéseket fölfedezni, ugy a gyakorlott méhészek segítsenek e bajon és ajánljanak nekik a kimutatáshoz és a méhészek érdekében fekvő velősebb kérdéseket.

Szükségtelennek tartom például a 8. és 10-ik kérdéseket azért, mivel minden vándortanító csak ki tudja számítani, ha 100 kg. méz ára 30 frtba számítatik, mennyibe kerül 1 kg.? Vagy ha egy kiló viasz ára 1 frt, mennyibe kerül 10 kg.?

Ezen kérdések helyett tehát kívánjon minden méhész, ki csak hozzá ért, egy-egy talpraesett kérdést. Ha mindjárt a »Kimutatás«-ban 100 kérdés is előfordul. Ez ugy hiszem, csak a méhészet előnyére fog szolgálni.

Ilyen kérdéseket például ez alkalommal csak néhányat akarok említeni, és pedig:

1. A kitelelt családok után hány mű- és hány természetes raj lett?

2. Hányszor és mely időben történt a mézpergetés?

3. Hány család egyesítettett tavaszkor és hány őszkor? Miért?

4. Milyen ára van 1 kg. méznek? egy anyacsaládnak? egy rajnak?

5. Hány méhész van a községben? Egyletté alakultak-e?

stb. stb.

Pinkert József.

Egy új viasz-kiválasztó sajtó.

Minden gyakorlati méhész tudja, mennyire fontos a méhész előtt egy oly eszköz, melynek segítségével a lépből a viaszt tökéletesen kiválaszthatja.

Kísérletet tettem már sokféle viasz olvasztóval és arról győződtem meg, hogy az általánosan elterjedt viasz olvasztók használata mellett igensok viasz marad a sonkolyban; a Büttner és az ő rendszere nyomán másoktól forgalomba hozott gőz-olvasztók sem képeznek kivételt, sőt ezek segítségével a viasznak mondhatni csak egy harmadát tudják kiválasztani

Midőn a magyar méhészek első kongressusa alkalmával Lieberlennél Kakucson, viasz kiválasztási kísérletek is tétettek, megragadta a figyelmemet *BacsKay* Sámuel, a csapi méhészkör elnöke részéről konstruált és ott bemutatott viasz-kiválasztó készülék, a melylyel ott végzett kísérlet azt bizonyítja, hogy *BacsKay* ezen a téren nagy haladást tett s mondhatni, az elsőséget vívta ki.

A *BacsKay* készülékénél a viasz a vízben főzött lépből sajtoltatik ki, abban az edényben, a melyben hevítettik, s a kísérlet azt bizonyította, hogy a kisajtolt sonkolyban nem maradt viasz. A *BacsKay* viasz-sajtóját annál is inkább ajánlhatom, mert olcsóságánál fogva is bárki megszerezheti (ára 7 frt, megrendelés a feltaláléhoz, Csapra intézendő).

(-r.)

Vegyesek.

— **Vámossy Mihály kitüntetése.** Az országos méhészegylet elnökét ismét kitüntetés érte. A magyar méhészet terén szerzett érdemei legméltóbb jutalmául királyi elismerésben részesült. Részünkről is őszintén gratulálunk e kitüntetéshez, mely a legbuzgóbb, és legérdemesebb magyar méhészt érte!

— **A magyar nemegyei méhészkör és gyümölcsészeti egyesület** november 29-én választmányi ülést tartott, tárgyai voltak: 1. A hátralékos tagsági díjak felhajtása iránti intézkedés. 2. Kilépett választmányi tagok helyébe újak jelölése. 3. Az egyesület vagyonának kezelésére vonatkozó intézkedések. 4. Közgyűlés idejének meghatározása. 5. Indítványok. Elnökölt *Juhos Márton*, jegyző volt *Weichrauch Mihály*.

— **Sötér Kálmán „Méh és Világa“ czimű munkája** második részének a szétküldése befejeztetett. A kik azt megrendelték, a mennyiben még nem jutott volna kezökhez a II-ik rész, sziveskedjenek *Wieder József* főtítkárhoz fordulni, (Hosszu-utca 22. sz.) Felkérjük ez uttal egyesületünk t. tagjait és a méhészet igaz barátait, hogy e munkát sziveskedjenek minél szélesebb körben terjeszteni. Ez a munka, mely a világ méhészeti irodalmában páratlan áll, nem szorul dicséretre. A tudós szerző neve sokkal ösmertebb, mintsem ne volna meggyőződve minden méhész, hogy sok szellemi kincs van összehalmozva e munkában, a mit előtte ezen a téren még senki össze nem gyűjtött. Egyesületünk anyagi áldozatal tette lehetővé, hogy méhésztársaink hozzájuthassanak e szellemi kincshez. Midőn arra kérjük a méhészet barátait, hogy e munkát terjesszék, csak az ügyért tesszük, melyért az egyesület a kiadásra vállalkozott. Vállalkozásunk nem volt anyagi haszonra irányítva. De rámutatunk a művelt méhész közönségre és a tudomány pártolóira. A munka aránylag olcsó, mert 1114 nagy nyolczad oldalra, finom velin papírra nyomott köteteket adunk 1897. jan 15-éig 3 frtjával. Azon tul 4 frt 50 kr. lesz az ára. A megrendelés *Wieder József* egyesületi titkárhoz küldendő *Kolozsvárt*, (hosszu-utca 22).

— *Az erdélyrészi máhészegylet monografiája* külön lenyomatban is elkészült, azt a gazdasági egyesületek kiállítási irodája együletünknek megküldötte. Lapunk jövő számával szét fogjuk küldeni együletünk tagjainak. Ezzel kapcsolatosan megemlítjük, hogy a gazd. egyesületek kiállítási irodájától lapunk novemberi száma zárta után vett értesülés szerint a »Gazd Egyesület monografiái« című kiadványban tévedés következtében jelent meg a monografia Kovács Béla neve alatt.

— *Együletünk sorsolása.* Alapszabályaink értelmében az idén megtartotta választmányunk a szokásos sorsolást. Kihuzatott a 38. szám (tulajdonos Br. Ambrózy Béla) és 25. sz. (tulajdonos Szoboszlai Károly) részvényjegy, kik a részvényjegyek értékét pénztárnokunktól hat hó alatt felvehetik. További nyeremények: 1. a »Méh és Világa« 1 kötetét nyerte Boér Sándor. 2. Egyleti kaptár nép nélkül: Rozenberger Mátyás Gyalu. 3. Egy keret méz: Tulogdi Samu, 3. egy keret méz: Balázs Antal, 4. egy keret méz: ifj. Klimkó István, 5. egy keret méz: Tamás Imre, 6, 7, 8, 9, 10, 11. egy-egy kg. pergetett méz, nyerte: Hatházy Ferencz, Csiki Viktor, Thaisz Lajos, Br. Bánffy Dániel, Br. Bánffy Dániel, Tary Károly, 12—32 egy-egy fél klg. pergetett méz, nyerte: Hosszu Theofil, Kilin Miklós, Veress Ignác, Hosszu Theofil, Kovács István, Morar Tódor, Balla Kálmán, Dr. Hilbert István, Polya József, Göndöcs Benedek, Kálmán János, Bartha Miklós, Nagy Illuminát, Hives Pál, Molnár Sándor, Hory Béla, Hosszu Theofil, Szoboszlai Károly, Turcsa Lukács, Pajer János. A nyereménytárgyak 3 hó alatt Wieder József főtítkártól (hosszu-utca 22.) átvehetők. (Megjegyezzük, hogy egy név a nyerők között azért fordul elő többször is, mert minden részvényjegy 4 számmal játtzott.)

— *Az egerek ellen.* Az egerek kiköltöznek olyan házból, a melyben oleander levelek szagát érzik, mert ki nem állhatják. A leveleket e célból előbb megszáritják, aztán porrátorik és száraz homokkal vegyítve az egerek buvó helyeibe szórják. Itt megemlítjük még, hogy az oleander levelek erős mérget tartalmaznak a szamarakra, juhokra, kecskékre és az összes vízi-szárnyasokra nézve. Olasz- és Görögországban, a hol az oleanderfa vadon nő, mint nálunk a szilvafa, »szamár gyilkos«-nak nevezték el az oleandert.

E kis közleményt az »Állatok Védelme« czimű jelesen szerkesztett havi közlönyből adjuk, mely a hasznos tudnivalóknak is gazdag tárháza. Szerkeszti *Széchiné Lorenz Josephine*. Megjelenik Kolozsvárt. Előfizetési ár egész évre 1 frt. Előfizetési pénzek a szerkesztőhöz (Széchi-villa I. emelet) küldendők.

— *A magyar gazdasági egyesületek országos szövetkezete* folyó hó 13-án tartja meg alakuló közgyűlését Budapesten. Az egyesület célja: a magyar szent korona országai mezőgazdasági összes érdekeinek egyöntetű és országos képvisellete, a szakértelem fejlesztése és terjesztése a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének előmozdítása társadalmi úton, az egész országra kiterjedő működéssel.

— *Meddig tartasuk az anyaméhet?* A »L. B. Ztg.« két évre szabja az időt s azt tanácsolja, hogy azután el kell pusztítani. Jó lesz azonban, ha a magyar méhészek körültekintőbbek, mint a »L. B. Ztg.« prófétája, mert nagy kárt okozna a méhész, a ki csak azért pusztítja el az anyát, mert a két éves kort elérte s nem veszi figyelembe azt is, ha vajjon tenyészképes-e még? Csakugyan ott adatik a tanács, hogy a be nem fődött mézet nem kell kipergetni, mert nincs benne *hangyasav*, ezért megromlik. (!)

— *Ragadós költés-rothadás Angliában.* A veszedelmes betegség ott is terjedőben van. Ez indokolta arra az ottani méhészeket, hogy a költés-rothadás terjedése céljából szigoru törvény létesítését sürgessék.

— *A vérhas* a kas nedvesség miatt előállhat-e? Erre a kérdésre *nemmel* felel a »L. B. Ztg.« Azt állítja, hogy a vérhast az egészségtelen táplálék idézi elő, a mely miatt sok emésztetlen rész marad a gyomorban, vagy ha a méz a tulságos viz tartalma miatt megromlott.

— *Üvegek bepecsételésére való viasz.* 250 gr. sárga viasz, 60 gr. vörös masztiksz összeolvasztva. Fa-lapátocskával jól össze kell keverni s csak akkor venni le a tüzről, mikor teljesen összekeveredett. 125 gr. viasz helyett lehet 45 gr. fagygyut is tenni. Sárgára festhetjük sárga okker belekeverésével, feketére lángkorom belekeverésével (kinrusz, fuligo stb.) (Apiculteur, 1896. 9-ik szám.)

— *Butorok tisztítása.* Sárga viasz 125 gr. Vértő-por (Orcanétine) tűz fölött folytonos keverés közben elegyítendő. Aztán szi-

tán kell áttörni, vagy ennek híjában durva vásznon, aztán 125 gr. terpentín-szeszt (= rectifikált terpentín-olaj) kell hozzá adni s kihülésig folyton keverni. Jól záró üvegedényben tesszük el. Használatkor a szükséges mennyiséget gyapjuszövet-darabbl kenjük rá a fára s aztán másik tiszta gyapjuszövet-darabbal addig dörzsöljük, míg kellő fényt kap és nem ragad az ujjunkhoz. (Apiculteur, 1896, 10. sz.)

— **A „Fővárosi Lapok“ új tulajdonosa.** A legrégebb magyar lapnál, a 33 éves »Fővárosi Lapok«-nál örvendetes változás állott be: a lap tulajdonjogát egy részvénytársaságtól maga az eddigi felelős szerkesztő Porzsolt Kálmán vette át s a lapot maga a szerkesztőség adja ki, melynek kebelében az ország legtekintélyesebb írói vannak. A »Fővárosi Lapok« már három irodalmi generációt nevelt föl s így már régebben irodalomtörténeti fontosságra emelkedett; két éve pedig a politikai világban is számot tesz, a mennyiben új utat tört, egy új politikai iránynak, a sovíniszta magyar kulturpolitikának szerzett diadalt. Az összes politikai pártoktól független, nyílt, őszinte és szókimondó organuma ez maguknak a független íróknak, kikhez a többi lapok szerkesztőségeiből is számos olyan író csatlakozik, a ki szabad véleményét nem írhatja meg a saját lapjában s ezért a minden irányban független »Fővárosi Lapok«-ban nyilatkozik. Igazi naturalista újság, melyből az unalmas, nagyképi politika ki van zárva s a legszárazabb politikai eseményt is tetszetős szépirodalmi formában dolgozzák föl. Vezetőcikkeket Beksics Gusztáv, Eötvös Károly, Hegedüs Sándor, Szathmáry György, Porzsolt Kálmán, Balogh Pál, Lipcsey Ádám, Kozma Andor, Ligetkúti Iván, Szokolay Kornél stb. irtak bele. Tárczarovatában Jókai Mór, Ágai Adolf (Porzó), Vértessy Arnold, Tolnay Lajos, Vadnay Károly, Jakab Ödön, Szabóné Nogáll Janka, Gyarmathy Zsigáné, Gabányi Árpád, Endrődy Sándor, Bartók Lajos, Abonyi Árpád, Dalmady Győző, Kazár Emil, Lauka Gusztáv, Makai Emil, Radó Antal, Adorján Sándor, Pósa Lajos, Szabó Endre, Szász Károly, Szabolcska Mihály Szana Tamás, Szépfaluúy Ö. Ferencz, Sziklay János, Torkos László, Tömörkény István, Vértessy Gyula, Zichy Géza gróf stb. neveivel találkozunk. A lap kulturpolitikai hivatásának megfelelően tényleges kulturális munkát is végez: a »Fővárosi Lapok« szerkesztősége az ország különböző

vidékein jótékony kulturális czélokra teljesen díjtalanul felolvasásokat és hangversenyeket rendez; a budapesti Nemzeti Színház számára ezer koronás pályadíjat tűzött ki társadalmi szinműre s a pályázat eldöntése után az előfizetők a jutalmazott drámát díjtalanul fogják megkapni. Hasonlóképp díjtalanul kapják az előfizetők a Fővárosi Lapok Almanachját, mely diszesen illusztrált vaskos kötet lesz szépirodalmi dolgozatokkal. Egyetlen lap a »Fővárosi Lapok«, mely hetenként időszerű illusztrációkat is közöl s ezenfelül az előfizetők kedvezményes áron kapják a legrégebb magyar divatlapot, a »Magyar Bazár«-t. Felkell még említenünk, hogy a »Fővárosi Lapok« az egyetlen újság, mely most ujonnan berendezett nyomdájából francia rendszerű betűkkel, tisztán nyomva, finom fehér papiroson jelenik meg s a melynek nemcsak politikája becsületes és a tónusa tisztességes, hanem a külső megjelenése is az előkelő szalonokba való.

— *Országos szőlőépítő-szövetkezet.* Mint minket értesítenek, »országos szőlőtelepítő-szövetkezet« van alakulóban. Az alapszabályok II. fejezetében a szövetkezet céljairól a következő van: Nemes európai és amerikai szőlővesszők és oltványok tömeges termelése, saját céljaira felhasználása, eladása és a tagoknak eladása és vételének közvetítése. Immunis homok területek és alkalmas kötött szőlőtalajok vásárlása, azokon minta- és anyatelepek létesítése, szőlővel betelepítése, esetleg parcellázása és további eladása. Bor és csemege szőlő termelése, bevásárlása, okszerű kezelése, eladása, valamint a tagok terményeinek eladás közvetítése. Gyümölcsfa-iskola létesítése, karónyerés céljából ákáczos telepítése és kosárfűz termelése. Melléktermények feldolgozása és cognacfőzés. Magánbirtokok részére vállalkozás utján szőlők tervezése és betelepítése. A telepeken állandó szőlőmunkások tartása, tanítása és képzése. Ezekből látható, hogy a szövetkezet felölel mindent, mire hazánk szőlőtermelésének visszaállítására égető szükség van. A 100 korona részjegyek 10 koronás részletekben is törleszthetők lesznek. Részletjegyek jegyzését elfogadják, valamint felvilágosítással szolgálnak dr. Horváth Jenő (Budapest, Nagymező-utca 12. sz.) és Maurer János urak (Kassa).

Szerkesztésért felelős: Bodor László.

